

Dameins daners per la biodiversitad

Igl Uffeci federal d'agricultura vul adattar las contribuziuns a favur dalla biodiversitad alpina

DAD ANDREAS CADONAU / ANR

■ **Carmalar dapli animals sin las alps ei stau ina dallas finamiras dalla nova politica agrara. Per giudicar sch'igl intent ei reussius eis ei probabel aunc empau baul, las empremas experienzas paran positivias. Tuttina propona igl Uffeci federal d'agricultura da reducir certas contribuziuns.** La politica agrara ha sviau considerabels mieds ord il credit agrar definaus per ils onns 2014 entochen 2017 a favur dalla alpegiaziun. Quei cun la finamira dad intimar il purs da cargar lur biestga ed aschia segirar ils menaschis d'alp. Per trer ina emprema bilanza schebein las finamiras avisadas vegnan contonschidas eis ei probabel memia baul. Cefras concretas davart la biestga cargada sin las alps grischunas ein avon maun sulet entochen igl onn 2013. Il collaboratur dil Uffeci cantunal d'agricultura, *Riet Pedotti*, ha explicau la midada dad eruir las datas che succedi ussa via la banca da datas davart il traffic d'animals. Il collaboratur digl Uffeci cantunal d'agricultura sa aschia sulet sereferir ad agnas experienzas ed il contact cun purs e cautebias. E quel plaيدا per als alps cargadas ora bein. Riet Pedotti ei digl avis ch'igl effect dallas midadas iniziadas dalla politica sefetschien valer probabel per en in per onns. Il dretg da reter ina indemnisaziun per la biestga cargada han era purs dalla Bassa sch'els tarmetan lur biestga ad alp. Ina impurtonta mesura instradada sin iniziativa dil cantun Grischun, sco quei ch'il menader dalla partiziun mesiras agraras enteifer igl Uffeci cantunal d'agricultura e geoinformaziun, *Valentin Luzi*, ha dau d'entellir. Impurtont per alps grischunas dependentas da biestga dalla Bassa per contonscher in diember adequat. Valentin Luzi ha visau a diversas expertisas che seigien vegnidadas alla conclusiun che l'alpegiaziun rendi buca pli, principal-

mein buca als purs dalla Bassa. Las alps ella Svizra centrala ed egl exteriur vischinont seigien pli spert contonschiblas visavi allas alps sisum la Cadi ni ell'Engiadina. Grazia allas novas contribuziuns sepresenti la situaziun finanziaria empau auter. Il menader dallas mesiras agraras ha visau allas alps organisadas en ina corporaziun che hagian giu breigia dad ademplir lur incumbensas ed investir ell'infrastructura. Leu nua che las vischnauncas ein possessuras dad alp ed infrastructura existan claras premissas davart la cumpart dallas contribuziuns a favur dalla vischnaunca. Daners che ston vegnir impundi per mantener la infrastructura ell'alp.

Proponiu da reducir

Tuttina propona igl Uffeci federal d'agricultura midadas che pertuccan las contribuziuns a favur dall'alpegiaziun. Per surfatschas che adempleschan certas definiziuns pertuccont la biodiversitad conceda l'ordinaziun actuala contribuziuns da 150 francs per hectara. Diversas alps che han annunziat quella surfatscha han retschert considerablas contribuziuns. Ussa propona igl uffeci federal da scursanir quellas contribuziuns per ina tiarza sin 100 francs per hectara. Buca ton la scursaniziu da quella contribuziun sco tala disturba Valentin Luzi. Pliost las pretensiuns che lubeschan da recaltgar ils daners a favur dalla biodiversitad. El ha getg che divers intschess alpins seigien sclaus da talas contribuziuns sin fundament dalla geologia ch'influenzeschi la flora e fauna. Pauc plascher digl avis da vuler scursanir la cumpart a favur dalla biodiversitad alpina ha la Pro Natura. Per discussiun en connex cun las contribuziuns a favur dall'alpegiaziun ha ina contribuziun dalla emisiun «Rundschau» dalla Televisiun Svizra procurau. Ella ha tematisau las pagas dil persunal d'alp che seigien per part lunsch sur las pagas directivas. Quellas pagas direc-

Las pagas directivas a favur dallas personas engaschadas dad in menaschi d'alp grischun possedan ina certa valor per l'entira Svizra.

FOTO A. CADONAU

tivas derivan dil cantun Grischun e vegnan stipuladas en contractivas denter l'Uniu grischuna dil persunal d'alp e l'Uniu purila grischuna. La presidenta dalla Uniu grischuna dil persunal d'alp *Karin Niederberger* ha tschintschau dad ina fetg buna collaboraziun e dad in bien nivel dallas pagas directivas. Ella ha puntuat ch'ei seigi caussa da mintga singula pastura ni pastur da contrahar cun ils cautebias davart la paga. L'uniun sesprovi dad intermediar sulet leu nua ch'ei detti certas discrepanzas. En general ei Karin Niederberger digl avis ch'els menaschis d'alp grischunsw setegnien vid las pagas directivas. La structura dils menaschis d'alp grischun cun ina certa grondezia lubeschi da manischar a moda economica e cheutras sbursar ina paga andanta.

Cefras stabilas

In'egliada ella statistica davart il diember da biestga cargada naven digl onn 2002 muossa in maletg relativ stabil tier la biestga schetga. Grondas midadas ha ei dau pertuccont vaccas mulschidas tier vaccas-mumma. Igl onn 2002 vegnevan cargadas bunamein 15000 vaccas da mulscher visavi a strusch 7000 vaccas-mumma. La stad 2013 ei il diember da vaccas-mumma carschius sin 15000 ferton ch'il diember da vaccas da mulscher ei sereducius sut 13000. Il grond minus dumbran las nuorsas. Leu ei vegniu cargau igl onn 2013 cun 51000 tgas bein 10000 pli pauc che avon diesch onns daferton che la caura noda in lev vegl el las alps grischunas. Che las novas contribuziuns all'alpegiaziun pudessien carmalar memia biara biestga sin las alp grischunas ei sclaus. Gia avon onns ein vegni defini diemmers totals per alp. Surpassa in menaschi quei diember maximal per 10 pertschien vegnan las contribuziuns strihadas. A singulas alps grischunas ei quei succediu enteifer igl onn vargau.

Daco schi biars participonts?

Il 47avel cuors romontsch sursilvan a Glion ei «setschentaus»

■ **(anr/abc) Gliendisdis han las 78 dunnas ed ils 31 umens – schi biars sco aunc mai – entschiet il cuors da romontsch a Glion. Per l'emprema gada ha quel liug ellas localitads dalla claustra dallas soras dominicanas e dil Center da formaziun Surselva. L'ann ha vuliu saver ils motivs da quei record.** Els hagian propi giu respect da quella midada e l'enzenna da domanda seigi restada tochen la dumengia sera dall'avertura, lai il menader dil Cuors romontsch sursilvan intensiv 2015, *Francestg Friberg*, valer. Ins hagi veramein buca saviu sche la familiaritad dalla Casa Caltgera hagi buca pitiu culla midada da Laax a Glion. Sin damonda dall'anr conferma denton siu collega enteifer il directori, *Conradin Klais*, ch'il cuors seigi se-

tschentaus. «Il pign e familiar dat ei era cheu. Per mei ei quell'atmosfera claramein avon maun», gi il menader dalla fundaziun Inplus che ha organisau uonn per l'emprema gada la part administrativa dil cuors. Il pass dalla Casa Caltgera alla Casa Sentupada ei secumprovaus gia suenter dus dis. Dil pign e familiar al spaziu e familiar, ei la conclusiun principala ch'els dus responsabels fan. Els stabiliments dalla scola mercantila Surselva e dalla Casa Sentupada dalla claustra detti ei stanzas nua che pintgas gruppas sappien s'entupar e seretret. Tut che laudi l'infrastructura fetg ideala. Cullas soras dominicanas hagian els fetg bunas hospitantas, tut che sesenti fetg bein cun pusseivladads, ei seigi in liug ruasseivel cun survesta e cun pusseivladads da recrea-

ziun. Ha la midada da Laax a Glion forsa era giu influenza sil record da participonts? Francestg Friberg e Conradin Klais affirman quei. Differents facturs hagian menau a quei grond diember d'annunziats. D'ina vart hagian il bien num dalla Casa Sentupada dalla claustra e la collaboraziun cullas soras giu in cert effect da reclama. Plinavon porschi Inplus sez era cuors da romontsch ed hagi saviu render attent pil cuors intensiv dalla stad. Lu seigi era Glion sco liug central bein contonschibels culs mieds publics. Buc il davos menziunan il dus co-directurs dil Cuors romontsch sursilvan dalla Fundaziun retoromana p. Flurin Maisen era il grond diember dad indigens da lungatg tudestg che frequentien uonn las duas jamnas intensivias.

109 participontas e participonts cun persunal d'instrucziun dil Cuors intensiv da romontsch sursilvan el curtgin dalla Casa Sentupada. Tut che sesenta bein egl ambient spazius, la familiaritad d'entochen uss ella Casa Caltgera ha buca pitiu.

FOTO A. BEELI

Pelegrinadi a Selva 2015

Era uonn lein nus cuntinuar cun ils pelegri-nadis tier Nossadunna digl agid a Selva/Tujetsch. Quel ha liug dumengia, ils 19 da fenadur allas 14.00. La messa vegn celebrada da sur *Thomas Arkuszew-*

ski ed embellida da vus, cars pelegri-n. Entras l'intercessiun tier Nossadunna digl agid lessel far a tuts pelegri-n in cordial beinvegni.

Il caluster: *Gion Giachen Monn*

Reportascha da reclama

Aua – in magnet magic per affons

Pieder Decurtins, agent general dalla Zurich a Glion

Murlis splatschrognan e cun las alettas vai spert ell'aua pli profunda. Ils prighels dall'aua astgan denton buca vegnir sutschazegia.

Bogns aviarts e lags ein la stad destinaziuns d'excursiun dumandadas per famiglias. En in gienà ein il schigientamauns, il resti da bogn e la madrazza d'aria pachetai. Per geniturs vala ei lu da far stem bein e da buca schar ord ils eglis ils affons ell'aua.

Per definiziun san ins senudar endretg, sch'ins sa senudar silmeins 15 minutas senza problems ell'aua profunda. Affons san far quei per naven da quater tochen tschun onns. Daco? Per lu han els sviluppu las habilidades motoricas da coordinar il medem mument la bratscha e las combas.

Il cass ideal ei ch'igl affon empen da senudar avon igl empen di da scola. Recumandai vegnan cuors da senudar cun maximalmeins otg affons. Duront il cuors sefamigliarischan ils affons cun l'aua. Quei ei fundamental, per il cass ch'els pigns curdassen ell'aua. Enstagl da survegnir panica restan els quieti e pon

setener sur l'aua per in cuort mument tochen ch'els survegnan agid.

Ei sto buca esser ch'els affons san suenter il cuors era senudar automaticamein el lag ni ella mar. Leu fa il fums stgir savens tema, undas ni plontas dall'aua san surpender e far vegnir confus els. Cun explorar il liug eis ei da risguardar: ils affons ston emperer ch'ei dat currents che san trer cun els, ch'il fums vegn cun siglir ell'aua pli spert che quei ch'ins tratga e ch'els astgan sfundrar cun agids da senudar mo sch'els vegnan a frida era senza quels.

Fagei stem da cumprar agids da senudar da buna qualitat, els duessen proteger Vos affons e dar segirtad. Products da pauca valeta ein savens elavurai mal. In agid da senudar ch'ei buca da gummi-spema ni da stiropor drova silmeins duas combas da suflar si separadas.

Las alettas bein enconuschantas pussibileschan als affons dad era ir spert persuls ell'aua. Tuttina duessen ils affons buca duvrar memia ditg ellas. Las alettas caschunan numadamein ina posiziun dil tgierp fallida. Ils pigns pendan sco paliats ell'aua e ston puspei sesdisar quella posiziun per saver senudar libramein. La finamira ei da senudar horizontalmeins per semuentar cun igl element.

ZURICH
agentura generala
Pieder Decurtins
Via dalla staziun 31
7130 Glion
+41 81 920 02 20
ilanz@zurich.ch

